

สื่อใหม่กับการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนไทย

พิมลพรรณ ไชยนันท์

พิรงรอง รามสูต

บทคัดย่อ

ปานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อใหม่ในการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ของเยาวชนไทย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน ใน 4 พื้นที่ คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 736 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออฟไลน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อเดิม ความสนใจในการเมือง การรับรู้ความสามารถทางการเมืองของตนเอง ความเชื่อถือในการเมือง และทัศนคติที่มีต่อศักยภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตในการส่งเสริมการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ยังพบว่า ปัจจัยการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านครอบครัวและสถาบันการศึกษา และทุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ โดยมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออฟไลน์เป็นตัวแปรส่งผ่าน

พิมลพรรณ ไชยนันท์ (นศ.ม. วารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548)

พิรงรอง รามสูต (Ph.D. (Communication Studies) School of Communication, Simon Fraser University, Canada, 2000) ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “สื่อใหม่กับการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนไทย” ของพิมลพรรณ ไชยนันท์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

This study aims at examining how young people in Thailand use new media to participate in politics, and relevant factors that influence online political participation of young people. Data was collected via questionnaire survey from 736 young people in four regions across Thailand: Central, North, North East, and South. The findings identify six factors that directly influence online political participation: offline political participation, political participation via traditional media, interest in politics, political self-efficacy, political trust, and attitude towards the Internet's potentials in facilitating political communication and participation. Moreover, the findings indicate that political socialization from family and education institution, as well as social capital, which are mediated by offline political participation, influence online political participation.

บทนำ

สื่อใหม่ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มพลเมืองของสังคมประชาธิปไตย (Cottle, 2011; Howard & Hussain, 2011; Bakardjieva, 2009) แนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตและประชาธิปไตยมองว่า อินเทอร์เน็ตมีบทบาทหลักในการทำให้เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างอิสระและเท่าเทียม ซึ่งส่งผลต่อการวางนโยบายสาธารณะของภาครัฐ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือพื้นที่สาธารณะ ตามแนวคิดของฮาเบอร์มาส นั่นเอง นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังมีบทบาทในการให้อำนาจกับกลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคมได้แสดงความคิดเห็นและขยายเครือข่ายติดต่อระหว่างกัน เพื่อเป็นการสร้างอำนาจในการต่อรองในประเด็นทางการเมืองในที่สุด (Lin et al., 2010)

กลุ่มทางสังคมที่ได้รับผลกระทบจากสื่อใหม่ในการพัฒนาประชาธิปไตยก็คือ กลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มหลักที่มีการใช้สื่อใหม่ (Olsson and Dahlgren,

2010) ความคุ้นเคยกับสื่อใหม่ของเยาวชนอาจสะท้อนให้เห็นได้จากคำนิยามอย่าง “Net Generation” และ “Digital Native” คำเหล่านี้ใช้กล่าวถึงคนที่เกิดในช่วงหลังปี ค.ศ.1980 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารทางสังคมผ่านอินเทอร์เน็ต (Palfrey and Gasser, 2008; Olsson and Dahlgren, 2010) เนื่องจากคนรุ่นนี้เกิดมาในยุคดิจิทัลจึงมีการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้คนรุ่นนี้มีทักษะในการใช้และโต้ตอบกับเทคโนโลยีเหล่านี้อย่างเป็นธรรมชาติและใช้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตน

สำหรับแนวคิดที่อภิปรายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับการเมืองมีอยู่สองกลุ่ม นั่นก็คือ กลุ่มแนวคิดพลเมืองที่มีความเฉยชาทางการเมือง (disaffected citizen) และกลุ่มแนวคิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม (cultural displacement) (Loader, 2007) โดยกลุ่มแนวคิดพลเมืองที่มีความเฉยชาทางการเมือง ซึ่งให้ความสำคัญกับสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมดั้งเดิมจะมองว่าประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน มักจะมีความเฉยชาต่อการเมืองสังเกตได้จากการที่เยาวชนไม่ศรัทธาต่อรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย กลไกการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองแบบดั้งเดิมที่มุ่งช่วยให้เยาวชนเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าและกระบวนการของสถาบันการเมืองไม่สามารถจะกระตุ้นให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมืองได้อีกต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความอ่อนแอของภาคประชาชน

ขณะเดียวกัน กลุ่มแนวคิดการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมกลับอธิบายปรากฏการณ์เดียวกันคือการขาดความสนใจทางการเมืองของเยาวชนนี้ ว่าเป็นการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลไกที่เป็นทางการของเยาวชนที่ลดลงอย่างเช่นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น ไม่ได้เป็นผลมาจากการที่เยาวชนขาดความสนใจหรือเฉยชาต่อสถาบันการเมือง แต่เป็นเพราะกิจกรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมร่วมสมัยของเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่มักจะให้ความสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของ

ตัวเอง และการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเป็นสำคัญ วิถีชีวิตของเยาวชนร่วมสมัยมีลักษณะตรงกันข้ามกับการสื่อสารทางการเมืองแบบดั้งเดิมที่เน้นรูปแบบการสื่อสารอย่างเป็นทางการ ซึ่งมีความแตกต่างจากวิถีชีวิตของเยาวชนที่เน้นการใช้สื่อเป็นหลัก นอกจากนี้การใช้ชีวิตของเยาวชนยังถูกกำหนดโดยบรรทัดฐานทางสังคมซึ่งมีรากฐานมาจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการบริโภคสื่อ ซึ่งมีลักษณะที่ลื่นไหล แปรเปลี่ยนเร็ว มีลักษณะความเป็นปัจเจกชน และเน้นความเป็นบริโภคนิยมอย่างแท้จริง

แม้แนวคิดสื่อใหม่กับประชาธิปไตยแบบกระแสหลักมักคาดหวังให้สื่อใหม่ช่วยทำให้ประชาธิปไตยแข็งแกร่งนั้นกลับเกิดปรากฏการณ์ที่ลดทอนความคาดหวังนั้นลง นั่นคืออัตราการลดลงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของเยาวชนที่ปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัดในประเทศแถบตะวันตก (Bennett, 2007) ซึ่งปรากฏการณ์นี้ยังพบว่าปรากฏในประเทศแถบเอเชียอย่างประเทศไทยซึ่งมีความแตกต่างทางบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ปัจจัยที่ถือว่าทำให้เยาวชนในประเทศแถบตะวันตกมีความเฉื่อยชาทางการเมืองนั้นสามารถนำมาใช้อ้างอิงในการวิเคราะห์กลุ่มเยาวชนไทยได้โดยปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ ความรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว การขาดความเชื่อมั่นในตัวนักการเมืองและรัฐบาลและความรู้สึกที่ว่าตนไม่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม บริบททางการเมืองของประเทศไทยในช่วงตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา ความสนใจในการเมืองในประเทศไทยได้ฟื้นกลับขึ้นมามากขึ้น เนื่องจากวิกฤติทางการเมืองอันยืดเยื้อยาวนาน ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางปี พ.ศ.2549 และสืบเนื่องมาจนถึงในปัจจุบัน การทำรัฐประหารในปี 2549 ถือเป็นเหตุชนวนที่ทำให้ความแตกแยกระหว่างกลุ่มสนับสนุน และกลุ่มต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ รุนแรงมากขึ้น ซึ่งกลุ่มสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ มีชื่อว่า แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ กลุ่มเสื้อแดง ส่วนกลุ่มที่ต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ มีชื่อว่า กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือ กลุ่มเสื้อเหลือง แม้สองกลุ่มนี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองกลุ่มก็มี

บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองของมวลชนเหมือนกัน ความแตกแยกในสังคมจากแนวความคิดทางการเมืองที่ขัดแย้งกันก่อให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคมในที่สุด โดยที่ฝ่ายหนึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นกลางที่อยู่ในสังคมเมือง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นกลุ่มรากหญ้าที่อยู่ในชนบท จะเห็นได้ว่าการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประกาศยุบสภาและจัดการเลือกตั้งใหม่ของกลุ่มเสื้อแดงนั้นสำเร็จได้จากการที่มีผู้ชุมนุมจากต่างจังหวัดเดินทางมาร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมาก

บริบทของความแตกแยกระหว่างกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน บริบทของสื่อทางเลือกก็มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเฉพาะแบ่งตามกลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย สอดคล้องตามบริบททางการเมืองอินเทอร์เน็ตและสื่อใหม่อย่างโทรศัพท์มือถือและโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมจึงกลายมาเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานแบบใหม่ที่ใช้ในการเชิญชวนให้ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เข้ามีส่วนร่วมและผูกพันทางการเมือง สื่อทางเลือกได้ถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนออุดมการณ์และปลุกระดมคนเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยกลุ่มการเมืองที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน รวมถึงประชาชนโดยทั่วไปก็หันมาเปิดรับข่าวสารและสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อทางเลือกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้นด้วย

อินเทอร์เน็ตกลายมาเป็นพื้นที่สาธารณะหลัก ประชาชนมีการสื่อสารแลกเปลี่ยน แสดงออกซึ่งความคิดเห็นและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านพื้นที่ออนไลน์ เช่น ฟอรัมทางการเมือง หรือที่เรียกกันในสังคมไทยว่า เว็บบอร์ด (เว็บไซต์ที่ให้พื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองแบบออนไลน์) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ และเว็บไซต์ทางการเมือง เนื่องจากในช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง ประชาชนมีความต้องการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนมากกว่าในสถานการณ์ปกติ แต่สื่อมวลชนกระแสหลักอย่างวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ กลับไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ดังเช่นในช่วงที่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มเสื้อแดงทวีความรุนแรงมากขึ้น รัฐบาลได้

ประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) และใช้สื่อมวลชนที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐเป็นช่องทางในการประกาศแถลงการณ์ต่างๆ ทำให้ประชาชนติดตามข่าวสารและสถานการณ์ได้ลำบาก ประชาชนจึงพยายามหาช่องทางอื่นในการหาข้อมูลข่าวสาร และติดต่อสื่อสารกันเอง สื่อใหม่โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต จึงกลายมาเป็นช่องทางสื่อสารที่สำคัญ เนื่องจากประชาชนติดตามข่าวสารจากสังคมออนไลน์อย่างทวีตเตอร์ เว็บไซต์บล็อก เฟสบุค และยูทูบ มากขึ้นแทนที่สื่อเดิม

ข้อมูลทางสถิติพบว่า ในปี 2553 อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 33 จำนวนของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตโดยประมาณ 21.14 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.5 จากปีก่อนหน้านี้ จำนวนของผู้ใช้บรอดแบนด์ 2.47 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.87 (ข้อมูลเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553) (Thai Netizen Network, 2010 อ้างถึงใน Thai Netizen Network, 2011) เช่นเดียวกับ อัตราการเข้าถึงบรอดแบนด์ที่เพิ่มสูงขึ้นในปี 2553 คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) รายงานว่า ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2553 มีผู้ลงทะเบียนบรอดแบนด์มากกว่า 2.6 ล้านคน ซึ่งเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 24 จากปีที่แล้ว ในช่วงวิกฤติทางการเมือง ปี 2553 โดยเฉพาะในช่วงที่รัฐบาลเข้ามาควบคุมการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อแพร่ภาพกระจายเสียงภายใต้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ผู้คนเริ่มแสวงหาและพึ่งพาข้อมูลข่าวสารจากสื่อทางเลือกอื่น สื่อสังคมออนไลน์ ได้เข้ามาเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในช่วงเวลานี้ ด้วยคุณสมบัติของการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ใช้ ในปี 2553 จำนวนผู้ใช้ทวีตเตอร์ที่เป็นภาษาไทยเพิ่มสูงขึ้นมาอยู่ในระดับ 6 แสนราย¹ จำนวนผู้ใช้เฟสบุคมีมากกว่า 6 ล้านราย จากจำนวน 1.9 ล้านคนในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งผู้ใช้ประมาณ 500,000 รายลงทะเบียนใช้เฟสบุคในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2553 (Russell, J. 2010 อ้างถึงใน Thai Netizen Network, 2011)

จากเหตุปัจจัยที่เกิดจากช่วงเวลาของเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีนัยสำคัญ ผสมกับศักยภาพของสื่ออินเทอร์เน็ต และความสำคัญของเยาวชนในฐานะของผู้ที่ใช้สื่อใหม่อย่างแข็งขัน (active users) และในฐานะพลเมืองที่จะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาการใช้สื่อใหม่เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน รวมถึงปัจจัยใดที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อใหม่ของเยาวชน ซึ่งข้อสรุปจากการศึกษาจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อใหม่ การเมือง และเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นผลการศึกษาก็จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการสร้างแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของเยาวชนให้เข้มแข็งขึ้นต่อไป

บทความนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษางานบางส่วนจากงานวิจัย โดยนำเสนอผลจากการวิจัยเชิงปริมาณที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของเยาวชนทั้งในบริบทออฟไลน์และออนไลน์

แนวคิด ทฤษฎี อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมือง

การให้คำอธิบายต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

Loader (2007) ได้นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไว้สองมุมมองด้วยกัน คือ มุมมองของการตัดขาดและเพิกเฉยต่อการเมือง และมุมมองของการเคลื่อนย้ายที่ของวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีความแตกต่างกันในการให้คำอธิบายต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในปัจจุบัน และประเด็นโต้แย้งต่อการให้ความสำคัญกับแง่มุมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาธิปไตย และ

¹ กรุงเทพธุรกิจ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2553 สืบค้นจาก <http://goo.gl/y3BUO>

มุมมองต่อสื่อใหม่กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

แนวคิดของความไม่พอใจในการเมืองมองว่า ความกังวลของสังคมที่แพร่กระจายในกลุ่มทางการเมืองของประเทศโลกตะวันตก คือ การรับรู้ว่ายาวชนกำลังอยู่ในภาวะของการตัดขาดและเพิกเฉยต่อการเมือง (ความไม่พอใจในรัฐบาลและผู้นำของตนเอง ไม่กักตุนและไม่เชื่อถือว่ารัฐบาลจะช่วยเหลือเขาได้อีกต่อไป) กับการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย กลไกของการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองแบบเดิมที่ช่วยให้เยาวชนรุ่นใหม่รู้จักสถาบัน ค่านิยม และวิถีการปฏิบัติของการปกครองแบบประชาธิปไตยดูเหมือนจะไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดความผูกพันหรือก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมตามหน้าที่พลเมืองอีกต่อไป ความไม่สมัครใจในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและอายุเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกพรรคการเมืองเป็นตัวอย่งที่แสดงให้เห็นถึงการขาดความผูกพันในเรื่องสาธารณะของเยาวชน แนวโน้มดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนจากผลการสำรวจทัศนคติที่พบว่า เยาวชนมีความไม่ไว้วางใจในตัวนักการเมืองและการปกครองในระดับสูง ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งกับบริบทที่เยาวชนสามารถเปิดรับข้อมูลและการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อและการศึกษาได้มากกว่ารุ่นพ่อแม่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ถูกตีความว่าเป็นการเติบโตอย่างต่อเนื่องของความเฉื่อยชาทางการเมือง และการถอนตัวจากกิจกรรมสาธารณะซึ่งนำไปสู่ความอ่อนแอของพลเมืองประชาธิปไตยในหลายประเทศทั่วโลก

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากอีกมุมมองหนึ่งที่เรียกว่า การเคลื่อนย้ายที่ของวัฒนธรรมทางการเมือง (cultural displacement) และการก่อร่างแห่งรูปแบบใหม่ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน มุมมองนี้เสนอว่า เยาวชนไม่ใช่จะมีความสนใจทางการเมืองน้อยกว่าคนรุ่นก่อนอย่างภาพที่ปรากฏ

ต่อสายตาทั่วไป แต่เป็นเพราะกิจกรรมทางการเมืองแบบเดิมดูเหมือนจะไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมเยาวชนร่วมสมัยในปัจจุบัน การปฏิบัติทางประชาธิปไตยของการออกเสียงเลือกตั้งและความภักดีต่อพรรคที่เป็นตัวแทนของกลุ่มทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานของการรวมพลังกลุ่ม ได้กลายมาถูกแทนที่ด้วยกลไกและรูปแบบของการแสดงออกทางประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับการสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ภายใต้เศรษฐกิจข้อมูลข่าวสารระดับโลก ในสถานการณ์เช่นนี้ไม่ได้เป็นเพราะเยาวชนที่เลิกให้ความสนใจ (disaffected) ในการเมืองแต่เป็นเพราะตัวแทนทางการเมือง (political representative) ที่ดูเหมือนห่างเหินและหมกมุ่นกับตนเองและผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าที่จะมาพยายามทำความเข้าใจกับประสบการณ์ของเยาวชนที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ค้นทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างพลิกโฉมต่างหาก สิ่งเหล่านี้แสดงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองแบบเดิมที่เป็นการเลือกตั้งตัวแทน และรูปแบบของชีวิตที่มุ่งเน้นการใช้สื่อของเยาวชน ซึ่งมีลักษณะอันเลื่อนไหล มีการเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา ปัจเจกนิยม และสะท้อนวัฒนธรรมบริโภคนิยม

สิ่งที่มุมมองการเคลื่อนย้ายที่ของวัฒนธรรมทางการเมืองให้ความสนใจคือ การพิจารณาว่าบริบทของสื่อที่เน้นความหลากหลายของรูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และการบำบัดตนเองมีวิธีการที่ทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างไร การประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภา การเลือกตั้ง และความภักดีต่อพรรคที่อ้างอิงตามกลุ่มทางสังคม มีความขัดแย้งกันอย่างชัดเจนกับการแสดงออกของตัวตนที่นำเสนอในพื้นที่ทางการเมือง สื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์อย่าง MySpace² MSN³ Flickr⁴ และข้อความผ่านโทรศัพท์มือถือ ที่มองว่าเป็น

² MySpace คือ เว็บไซต์ออนไลน์ ที่ให้บริการพื้นที่แก่ผู้ใช้ในการสร้างหน้าโฮมเพจของตนเอง ผู้ใช้สามารถเขียนเนื้อหาในลักษณะคล้ายบล็อกส่วนตัว อัปโหลดรูปภาพ และเพลง และมีพื้นที่ให้ผู้ใช้อื่นๆ ในเครือข่ายเข้ามาแสดงความความคิดเห็นได้

³ MSN เป็นโปรแกรมส่งข้อความข้ามระบบเครือข่ายแบบทันทีทันใด หรือที่เรียกว่า Instant Messenger หรือ IM

⁴ Flickr หรือ ฟลิคเกอร์ เป็นเว็บไซต์สำหรับเก็บรูปภาพดิจิทัล โดยอัปโหลดจากผู้ใช้งาน และสามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นดูและร่วมแสดงความคิดเห็นได้

แนวทางที่มีศักยภาพมากกว่าในการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถทางการเมืองของเยาวชน นอกจากนี้ รายการเรียลลิตี้ทางโทรทัศน์ และรายการทอล์คโชว์ทางการเมืองกลับดึงดูดใจผู้ชมได้เป็นจำนวนมากกว่าการเป็นสมาชิกในภาคพลเมืองหรือสมาชิกประชาสังคมทางการเมือง

พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์อาจนำเสนอบริบทสำหรับการโต้แย้งและการตระหนักของวิถีชีวิตทางการเมือง (lifestyle politic) ที่ให้ความสนใจกับเรื่องทางเพศ อัตลักษณ์ สิ่งแวดล้อม บริโภคนิยม ความเป็นธรรมชาติของโลกและเพศ ตามความเป็นจริงแล้วสามารถมองเยาวชนในยุคอินเทอร์เน็ตว่าเป็นเหมือนผู้เบิกทางทางการเมืองของสังคมเทคโนโลยี (techno-social) และวัฒนธรรมทางการเมือง การเกิดขึ้นมาในโลกดิจิทัล การอาศัยอยู่ในพื้นที่เสมือนของห้องสนทนาออนไลน์ การถูกเลี้ยงดูโดย Blogosphere และการบำรุงเลี้ยงดูโดยการเคลื่อนไหวของภาพและเสียงดิจิทัล สิ่งเหล่านี้ทำให้เยาวชนถูกมองว่าเป็นผู้เล่นสำคัญในการก่อร่างรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมยุคปลายสมัยใหม่

มุมมองการเคลื่อนย้ายที่ของวัฒนธรรมทางการเมืองมองว่าเทคโนโลยีทางสังคมสามารถพัฒนาขึ้นมาและแพร่กระจายอิทธิพลโดยไม่กระทบกับครรลองเดิมๆ ของการเมืองแบบสถาบัน ทั้งนี้สื่อใหม่สามารถดำรงอยู่ควบคู่กับสื่อเก่าหรือการสื่อสารทางการเมืองแบบเน้นสถาบันในลักษณะคู่ขนาน หรือเปลี่ยนรูปเป็นช่องทางการสื่อสารใหม่ที่เพิ่มขึ้นมาของการสื่อสารทางการเมืองให้กับเยาวชน เว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์สามารถถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่หรือเครื่องมือในการเชื่อมโยงสถาบันทางการเมืองอย่างนักการเมืองและพรรคการเมือง รวมถึงสถาบันทางการศึกษาอย่างนักวิชาการเข้ากับพลเมืองเยาวชนได้

การศึกษาค้นคว้านี้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในมุมมองของการตัดขาดและเพิกเฉยต่อการเมือง

(disaffected) และการเคลื่อนย้ายที่ของวัฒนธรรมทางการเมือง (cultural displacement) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองของเยาวชนในบริบทของสังคมไทยว่าสอดคล้องและสนับสนุนความเป็นพลเมืองในมุมมองใด

อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมือง

Norris (2000) เสนอสองแนวทางในการให้คำอธิบายเกี่ยวกับศักยภาพของการใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับการความเท่าเทียมกันในสังคม ได้แก่ ทฤษฎีการขับเคลื่อน (mobilization) และทฤษฎีการเสริมแรง (reinforcement) ทฤษฎีการขับเคลื่อนกล่าวถึงคุณสมบัติของอินเทอร์เน็ตในการเพิ่มอำนาจให้กับผู้ใช้ในโลกดิจิทัล แนวคิดหลักมาจากความคาดหวังต่อศักยภาพของสื่อใหม่ในการสร้างชุมชนเสมือนประชาธิปไตยโดยตรง และเทคโนโลยีที่เป็นประชาธิปไตย (democratizing technologies) สื่อใหม่สามารถใช้แลกเปลี่ยนความคิด ขับเคลื่อนสังคมในแง่ของการระดมคน สร้างทุนทางสังคมให้เข้มแข็ง และลดช่องว่างระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ข้อเสนอหลักประการหนึ่งของทฤษฎีการขับเคลื่อน คือการทำกิจกรรมทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ตแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่ต่างออกไปอย่างชัดเจนจากกิจกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การทำงานให้พรรคการเมือง การเคลื่อนไหวของสังคมระดับรากหญ้าอย่างเป็นระบบ หรือการลอบบี้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับเลือกตั้ง อินเทอร์เน็ตมีความสามารถในการลดกำแพงที่กีดกันการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม อินเทอร์เน็ตนำมาซึ่งความหวังในการสื่อสารรูปแบบใหม่ทั้งทางแนวดิ่งและแนวราบที่สามารถเอื้อและกระตุ้นการปรึกษาหารือ (deliberation) ในพื้นที่สาธารณะ ในแนวทางการศึกษานี้จะมองว่า เยาวชนซึ่งปกติแล้วจะปฏิเสธสื่อแบบดั้งเดิมและมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะน้อย จะเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นทางการเมืองและในฐานะพลเมืองมากขึ้น

ในทางตรงกันข้าม หากอธิบายโดยใช้ทฤษฎีการเสริมแรง Norris (2000) กล่าวว่าการใช้อินเทอร์เน็ตไม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก หากแต่ทำให้รูปแบบของความไม่เท่าเทียมทางสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีอยู่แล้วแต่เดิมมีความแข็งแกร่งมากขึ้น สื่อใหม่ยังอาจขยายช่องว่างของการมีส่วนร่วมระหว่างคนที่มีความรู้กับคนที่ไม่มีอีกด้วย กล่าวคือ อินเทอร์เน็ตไม่ได้เปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองของผู้คน เพียงแต่ช่วยให้พวกเขาทำกิจกรรมดั้งเดิมในแนวทาง/รูปแบบใหม่ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ตอาจทำให้ความไม่เท่าเทียมในสังคมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์มีสภาพที่แย่ลง โดยทำให้คนที่มีการศึกษาน้อยและมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่ากลายเป็นกลุ่มชายขอบ และเพิ่มการมีส่วนร่วมออนไลน์ให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์อยู่แล้ว (Gennaro and Dutton, 2006: 313-2) Wellman และคณะ (2001) สนับสนุนว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์อยู่แล้วจะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มและขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมของตนเอง (2001: 450)

เมื่อนำสองทฤษฎีนี้มาพิจารณาการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนพบว่า การศึกษาของ Livingstone และคณะ (2007), and Norris (2000) สนับสนุนทฤษฎีการเสริมแรง ดังเช่นที่ Livingstone และคณะ กล่าวว่า “อินเทอร์เน็ตยังไม่ใช่ ‘คำตอบ’ ของการไม่มีส่วนร่วมของเยาวชน อย่างไรก็ตาม อินเทอร์เน็ตอาจสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการมีส่วนร่วม (2007: 32)” การศึกษาของ Vromen (2007) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนและความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของพวกเขา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมซึ่งดูเหมือนอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เสริมแรง (reinforcement) การชักจูงและการปฏิบัติทางการเมืองที่มีอยู่แล้วแต่เดิม มากกว่าการขับเคลื่อน (mobilization) ของผู้ปฏิบัติการทางการเมืองเมืองรายใหม่ (2007: 97-113) การศึกษาบางส่วนแสดงให้เห็นว่านักเคลื่อนไหวทางการเมืองบนอินเทอร์เน็ตเดิมเป็นผู้มีแรงจูงใจสูง มีความสนใจมาก และเป็นผู้มีความรู้เป็น

อย่างดีอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่นการศึกษาของ Carpinì (2000) ที่สนับสนุนว่าคุณประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในคนสองกลุ่ม คือพลเมืองที่มีส่วนร่วมอยู่แล้ว และพลเมืองที่สนใจแต่ไม่กระตือรือร้น สำหรับพลเมืองที่มีส่วนร่วมอยู่แล้ว อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมที่เสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่า ปรับปรุงคุณภาพของการมีส่วนร่วมให้ดีขึ้น และ/หรือเพื่อประเภทกิจกรรมในการมีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มพลเมืองที่สนใจแต่ไม่กระตือรือร้น “อินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องนำมาซึ่งวิธีทางใหม่สำหรับการรับรู้ประเด็นที่พวกเขาสนใจอยู่แล้ว และใช้ความสนใจนี้กระตุ้นและเอื้อให้เกิดการปฏิบัติ” (Carpini 2000: 347-8) หลักฐานสนับสนุนอีกชิ้นหนึ่งพบในงานของ Dahlgren and Olsson (2007) ซึ่งศึกษากลุ่มเยาวชนที่ตื่นตัวทางการเมืองสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่เป็นสมาชิกรัฐสภา และกลุ่มเยาวชนแนวใหม่ (alternative youth group) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าทั้งสองกลุ่มใช้อินเทอร์เน็ตช่วยอำนวยความสะดวกในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การหาข้อมูลข่าวสาร การจัดการประชุมงานและอภิปรายภายในกลุ่ม การนำเสนอกิจกรรมของกลุ่ม และการสนับสนุนอัตลักษณ์ของกลุ่ม (2007: 68-81) ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาของ Calenda and Mosco (2007) แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์กับออนไลน์มีความเกี่ยวเนื่องกัน เยาวชนที่มีส่วนร่วมกับเครือข่ายทางสังคมและการเมืองในบริบทออฟไลน์อยู่แล้วใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของตนให้เข้มข้นยิ่งขึ้น การศึกษายังแสดงให้เห็นว่าลักษณะการมีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์ของเยาวชนถูกกระทำซ้ำในบริบทออนไลน์ (2007: 82-96)

การอภิปรายระหว่างสองทฤษฎีนี้ยังคงหาข้อสรุปที่ชัดเจนไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาบางส่วนสนับสนุนทั้งสองทฤษฎี เช่น งานของ Mesch and Coleman (2007) ที่ผลการศึกษาในปี 2005 บางส่วนสนับสนุนทฤษฎีการขับเคลื่อนโดยที่เยาวชนดูเหมือนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเมื่อพวกเขาเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ในกรณีนี้ อินเทอร์เน็ตถูกพิจารณาว่าเป็นสื่อที่กระตุ้นให้เยาวชนมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกัน

ผลการศึกษาพบว่าสนับสนุนทฤษฎีการเสริมแรงด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การใช้อินเทอร์เน็ตสะท้อนช่องว่างที่มีอยู่แต่เดิมระหว่างกลุ่มทางสังคมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความแตกต่างทางเพศและเศรษฐกิจสังคมในการมีส่วนร่วมในบริบทออนไลน์ก็ถูกสะท้อนและผลิตซ้ำในการใช้อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับเลือกตั้งในกลุ่มคนระดับล่างด้วย

นิยามตัวแปร

สื่อใหม่ หมายถึง เทคโนโลยีการสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของการสื่อสารข้อมูลแบบดิจิทัลบนโครงข่ายของอินเทอร์เน็ตและสามารถเข้าถึงและเชื่อมต่อได้ผ่านอุปกรณ์เชื่อมต่อ (device) ต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์พกพา และคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ เป็นต้น

เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 18-30 ปี

เว็บ 1.0 หมายถึง เว็บไซต์ที่เน้นการสื่อสารแบบทางเดียว มีเว็บมาสเตอร์คอยจัดการควบคุมดูแลเนื้อหาในเว็บ ผู้ใช้สามารถเข้ามาอ่านและติดตามเนื้อหา และเขียนเนื้อหาในพื้นที่ที่กำหนดไว้ให้ในเว็บ แต่ไม่สามารถสร้างหรือทำการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในเว็บได้ ตัวอย่างเช่น เว็บท่า (portal site) เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ออนไลน์ (online newspaper) และเสิร์ชเอนจิน (search engine) เป็นต้น

เว็บ 2.0 หมายถึง เว็บไซต์ที่มีคุณสมบัติในการแบ่งปันข้อมูลและการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ใช้ เน้นรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ ผู้ใช้สามารถสร้างและร่วมกันสร้างเนื้อหา รวมถึงจัดการเนื้อหาบนเว็บไซต์เองได้ (user-generated content) ตัวอย่างเช่น เว็บไซต์เครือข่ายทางสังคม เว็บบล็อก ไมโครบล็อก และวิดีโอแชร์ เป็นต้น

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การสื่อสารซึ่งครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การสร้าง การแพร่กระจาย และแลกเปลี่ยน และการรับสารที่มีวัตถุประสงค์ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการพูด การเขียน ภาพ การแสดงออกทางท่าทาง และสัญลักษณ์ต่างๆ ในบริบททางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมือง
การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง มีความหมายครอบคลุมถึง

การมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ซึ่งมักแสดงออกมาผ่านรูปแบบของกิจกรรมอาสาสมัครที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนและสังคม และการช่วยเหลือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่เน้นไปที่การมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองจึงเป็นสองคำที่มีความหมายคาบเกี่ยวกัน ความเป็นพลเมืองเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะในฐานะพลเมืองก็เกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กับการเมืองและสังคมโดยรวม เพราะการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมย่อมเกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ทรัพยากร และอำนาจอย่างเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจะใช้คำว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมือง” เพื่อให้ง่ายต่อการอ่านทำความเข้าใจ และเพื่อความกระชับในการเขียนและเรียบเรียง แบ่งเป็น 2 บริบท คือ

- 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมืองในบริบทออนไลน์
- 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมืองในบริบทออนไลน์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อเดิม หมายถึง การสื่อสารและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของเยาวชนผ่านสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และวิทยุ

ทัศนคติและการให้คุณค่าต่อสื่ออินเทอร์เน็ต
หมายถึง การประเมินศักยภาพของคุณลักษณะสื่ออินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง

การเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านครอบครัวและสถาบันการศึกษา หมายถึง บริบทของความเป็นประชาธิปไตยและการให้การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองในสถาบันการศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างเคยศึกษาหรือกำลังศึกษาอยู่ อาทิ รายวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองและความเป็นพลเมือง กิจกรรมภายในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมและการเมือง รวมถึงระบบการบริหารในสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นประชาธิปไตย และ

ความสนใจในการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในครอบครัวของเยาวชนซึ่งหมายรวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนจากบุคคลในครอบครัวให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมือง

ความรู้ทางการเมือง ประเด็นสาธารณะ และความเป็นพลเมือง หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและประเด็นสาธารณะ และสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะวัดจากความรู้ด้านข่าวสารทางการเมืองและประเด็นสาธารณะที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และสิทธิของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

ความสนใจในการเมือง หมายถึง การประเมินตนเองของเยาวชนว่ามีความสนใจในการติดตามประเด็นทางสังคมการเมืองในระดับใด

การรับรู้ความสามารถทางการเมือง หมายถึง การรับรู้ความสามารถของบุคคลทางการเมือง ใน 2 มิติ คือ การรับรู้ความสามารถภายใน คือ การที่บุคคลรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมของเขาสามารถสร้างความแตกต่างและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการรับรู้ความสามารถภายนอก คือ การที่บุคคลรู้สึกว่าระบบการเมืองจะมีการตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมนั้นของตนเอง

ความเชื่อถือในสื่อ หมายถึง ความเชื่อถือของบุคคลที่มีต่อเนื้อหาทางการเมืองและประเด็นสาธารณะที่นำเสนอผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในมิติต่างๆ ได้แก่ ความถูกต้อง ความครบถ้วน ความสมดุล ความเป็นปัจจุบัน และความไม่มีอคติ

ความเชื่อถือในการเมือง หมายถึง ความเชื่อถือในการเมืองใน 2 มิติ คือ ความเชื่อถือของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยและความเชื่อถือในการบริหารงานของรัฐบาลชุดปัจจุบัน

ทุนทางสังคม หมายถึง ความเกี่ยวพันของบุคคลกับองค์กรทางสังคมที่เป็นทางการ (formal civic organizations) และเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วย 6 มิติ คือ 1) กลุ่มและเครือข่าย (groups and networks) 2) ความเชื่อถือและความเป็นน้ำหนึ่ง

ใจเดียว (trust and solidarity) 3) การกระทำร่วมกันและการร่วมมือกัน (collective action and cooperation) 4) ข้อมูลและการสื่อสาร (information and communication) 5) การรวมกลุ่มและความสอดคล้องกันของสังคม (social cohesion and inclusion) 6) การเสริมสร้างอำนาจและการปฏิบัติการทางการเมือง (empowerment and political action)

สำนึกพลเมือง หมายถึง สำนึกในฐานะที่ตนเองเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย กล่าวคือเป็นความรู้สึกว่าตนเองมีพันธะหน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 3 ประการ คือ การตระหนักรู้หน้าที่ของพลเมือง (civic awareness) การตระหนักรู้ในสิทธิ (rights awareness) และความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility)

ระเบียบวิธีวิจัย

การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการรายงานและประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน อายุ 18-30 ปี เกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองทัศนคติทางการเมือง และปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างใน 4 พื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศไทย คือ ภาคกลาง จำนวน 260 คน ภาคเหนือ จำนวน 160 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 160 คน และภาคใต้ จำนวน 160 คน และได้รับแบบสอบถามกลับมามีทั้งสิ้น จำนวน 736 ชุด หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอ้างอิง และการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปสมการถดถอยระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม เพื่อหาแบบจำลองความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของบุคคล

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาสามารถสรุปผลที่สำคัญได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้สื่อเพื่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการเปิดรับ และช่องทางในอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเปิดรับ

สื่อที่ใช้ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านโทรทัศน์ฟรีทีวีเป็นอันดับหนึ่งมากที่สุด ร้อยละ 47.6 สื่ออันดับสอง คือ อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 27.0 อันดับสาม คือ สื่อบุคคล ร้อยละ 22.7 อันดับสี่ คือ วิทยุหลักระดับชาติ ร้อยละ 33.3 และอันดับห้า คือ วิทยุขนาดเล็ก เช่น วิทยุท้องถิ่น และวิทยุชุมชน ร้อยละ 48.2

ช่องทางในอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ช่องทางที่เป็นลักษณะของเว็บไซต์ 1.0 และเว็บไซต์ 2.0 ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองใกล้เคียงกัน คือ 2.40 และ 2.27 ตามลำดับ ในกลุ่มของเว็บไซต์ 1.0 ช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดสองอันดับ คือ เว็บไซต์ทั่วไป (portal website) ค่าเฉลี่ย 2.99 และเว็บไซต์ของสื่อเดิม คือ เว็บไซต์ของสถานีข่าว เว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ของสถานีโทรทัศน์ ค่าเฉลี่ย 2.84 และเว็บไซต์เอกชนที่นำเสนอเนื้อหาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน ค่าเฉลี่ย 2.69 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มของเว็บไซต์ 2.0 ช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุดสองอันดับ คือ ยูทูบ ค่าเฉลี่ย 3.52 และเครือข่ายสังคมออนไลน์ของเพื่อน/คนรู้จัก ค่าเฉลี่ย 2.81 และเครือข่ายสังคมออนไลน์ของสื่อ/ผู้สื่อข่าว ค่าเฉลี่ย 2.27 ตามลำดับ

2. การสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ในลักษณะของการสื่อสารและมีส่วนร่วมแบบตั้งรับ/เปิดรับ (passive) ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมการสื่อสารและมีส่วนร่วมที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด คือ การรับชมภาพและคลิปวิดีโอหรือฟังคลิปเสียงการปราศรัยหรือการแถลงของกลุ่มผู้ประท้วงทางการเมืองผ่านทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 83.1 รองลงมาคือ การอ่านกระทู้หรือข่าวสารในประเด็นทางการเมืองบนอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 76.9 และการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 74.5 ตามลำดับ ในขณะที่ลักษณะของการสื่อสารและมีส่วนร่วมแบบแข่งขัน/เชิงรุก (active) มีจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในอันดับท้ายๆ คือ การร่วมลงชื่อเสนอกฎหมายหรือนโยบายต่างๆ ต่อภาครัฐผ่านทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 31.7 และการสร้างและเขียนบล็อกเพื่อนำเสนอเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมือง ร้อยละ 29.1 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และร้อยละจำแนกตามการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์

การสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
การสื่อสารและมีส่วนร่วมแบบตั้งรับ/เปิดรับ		
1) เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ต่างๆ โทรทัศน์วิทยุออนไลน์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ และยูทูบ	547	74.5
2) ฟังการประชุมสภาผู้แทนราษฎร การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การประชุมและการแถลงต่างๆ ของรัฐบาลผ่านทางอินเทอร์เน็ต	538	73.1
3) อ่านกระทู้หรือข่าวสารในประเด็นทางการเมืองบนอินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้อ่านหรือตอบกระทู้	566	76.9
4) รับชมภาพ และคลิปวิดีโอ หรือฟังคลิปเสียงการปราศรัยหรือการแถลงของกลุ่มผู้ประท้วงทางการเมืองผ่านทางอินเทอร์เน็ต	611	83.1
5) ติดตาม (follow) นักการเมือง หรือผู้นำทางความคิดด้านการเมืองในเรื่องการเมืองในทวิตเตอร์ (หรือไมโคร บล็อกอื่นๆ)	353	48.0
6) ติดตามการทำงาน และ/หรือ หาข้อมูลเพื่อตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต	372	50.7
การสื่อสารและมีส่วนร่วมแบบแข่งขัน/เชิงรุก		
7) ตั้งกระทู้หรือโพสต์แสดงความคิดเห็นบนเว็บไซต์ฟอรัมเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง	325	44.2
8) ได้ตอบ ถกเถียง และ/หรือ แสดงความคิดเห็น ในเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมของคุณเกี่ยวกับการเมือง	325	44.2
9) เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มทางการเมืองบนอินเทอร์เน็ต รวมถึงการกด Like หรือ Subscribe เป็นสมาชิกของเฟสบุ๊คเพจที่เป็นกลุ่มทางการเมือง	359	48.8
10) โพสต์ข้อความ ภาพ คลิปวิดีโอ คลิปเสียง หรือลิงค์ข่าวสารจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต	321	43.7
11) เสนอความคิดเห็น และ/หรือ ให้ข้อเสนอแนะทางการเมือง ให้กับภาครัฐผ่านทางเว็บไซต์ของรัฐบาล พรรคการเมือง และ/หรือ นักการเมือง	291	39.6
12) ร่วมลงชื่อเสนอกฎหมายหรือนโยบายต่างๆ ต่อภาครัฐผ่านทางอินเทอร์เน็ต	233	31.7
13) สร้างและเขียนบล็อกเพื่อนำเสนอเนื้อหาในประเด็นเกี่ยวกับการเมือง	214	29.1
14) ทวีตข่าวสารหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองผ่านทวิตเตอร์ (หรือไมโครบล็อกอื่นๆ)	276	37.8
15) โพสต์ข้อความบนเว็บไซต์ เว็บไซต์บอร์ด หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อชักชวนหรือรณรงค์ให้คนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในชีวิตจริง	289	39.4
16) จัดตั้งกลุ่มทางการเมืองบนเว็บไซต์ เว็บไซต์บอร์ด หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์	193	26.3

หมายเหตุ จำนวน ร้อยละในแต่ละข้อเทียบจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของปัจจัยที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ทั้งในบริบทออฟไลน์และออนไลน์) ได้แก่

ปัจจัยด้านทัศนคติและประสบการณ์ทางการเมือง

- การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในบริบทออฟไลน์

- การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อเดิม

- การเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านทางครอบครัวและสถาบันการศึกษา

- ความรู้ทางการเมือง ประเด็นสาธารณะ และพลเมือง

- ความเชื่อถือในการเมือง

- ทุนทางสังคม

- ลำนำกพลเมือง

- ความสนใจในการเมือง

- การรับรู้ความสามารถทางการเมือง

ปัจจัยด้านสื่อใหม่

- ความเชื่อถือในสื่ออินเทอร์เน็ต

- ทัศนคติที่มีต่อสื่ออินเทอร์เน็ตในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองในบริบทออฟไลน์

ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออฟไลน์ออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ และการมีส่วนร่วมทางสังคม จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมทางสังคม ดังจะเห็นได้จากรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดสามอันดับแรกจะมีเพียงอันดับแรก คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งร้อยละ 89.9 เท่านั้นที่เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ ส่วนรองลงมาคือ การบริจาคเงินให้กับองค์กรการกุศลหรือองค์กรช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ และการชักชวนหรือรณรงค์ให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมการกุศล และ/หรือบริจาคเงิน สิ่งของให้กับองค์กรการกุศล ร้อยละ 84.0 และการทำงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนให้กับชุมชน และ/หรือสถาบันการศึกษาของคุณ ร้อยละ 82.4 เป็นการมีส่วนร่วมทางสังคมในรูปแบบอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละจำแนกตามกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ของที่เยาวชนทำมากที่สุด 3 อันดับแรกในสองกลุ่มกิจกรรม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์	จำนวน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ		
1) ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	657	89.9
2) ชักชวน โน้มน้าวให้ผู้อื่นไปเลือกตั้ง	600	82.0
3) ลงชื่อสนับสนุนในการรณรงค์ หรือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองต่างๆ	378	51.9
การมีส่วนร่วมทางสังคม		
1) บริจาคเงินให้กับองค์กรการกุศล หรือองค์กรช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ	613	84.0
2) ชักชวนหรือรณรงค์ให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมการกุศล และ/หรือบริจาคเงิน สิ่งของ ให้กับองค์กรการกุศล	615	84.0
3) ทำงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนให้กับชุมชน และ/หรือ สถาบันการศึกษาของคุณ	602	82.4
4) ทำงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนให้กับวัดหรือโบสถ์ (ศาสนสถานที่คุณนับถือ) หรือ โรงเรียน ศูนย์เยาวชนในท้องถิ่น หรือองค์กรในลักษณะนี้ที่มีลักษณะไม่หวังกำไร และเป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม	515	70.2

หมายเหตุ จำนวน ร้อยละในแต่ละข้อเทียบจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อเดิม

กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อเดิม มีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างเคยมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการส่งข้อความสั้นทางโทรศัพท์มือถือเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเมืองมากที่สุด ร้อยละ 32.1 รองลงมาคือ การเขียนจดหมายหรือข้อเขียนที่มีเนื้อหาทางการเมืองไปยังหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารเพื่อแสดงความคิดเห็น ร้อยละ 24.9 และการโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยแสดงความคิดเห็นในรายการวิทยุเกี่ยวกับการเมือง ร้อยละ 21.7 ตามลำดับ

การเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านทางสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา

การเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านสถาบันครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมีการเรียนรู้ผ่านทางที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือสมาชิกภายในครอบครัวมักจะสนับสนุน หรือส่งเสริมให้มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 59.9 รองลงมาคือ พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง หรือสมาชิกภายในครอบครัว มักจะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และชักชวนให้มีส่วนร่วมด้วย ร้อยละ 59.3

ส่วนการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านสถาบันการศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีการเรียนรู้ผ่านการเรียนที่โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาทำงานเพื่อสังคม/สาธารณะ จำนวนมากที่สุด ร้อยละ 92.8 รองลงมาคือ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษามีการนำเอาหลักประชาธิปไตยมาใช้ในโรงเรียน เช่น การเลือกตั้งประธานนักเรียน หรือ การลงคะแนนเสียงเพื่อตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในห้องเรียน เป็นต้น ร้อยละ 90.7

ความรู้ทางการเมือง ประเด็นสาธารณะ และความเป็นพลเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ทางการเมือง ประเด็นสาธารณะ และความเป็นพลเมืองในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.6 รองลงมา คือ ระดับสูง ร้อยละ 22.3 และระดับต่ำ ร้อยละ 20.1 ตามลำดับ

ความสนใจในการเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจในการเมืองในระดับปานกลาง ร้อยละ 38.0 รองลงมาคือ ระดับน้อย ร้อยละ 25.7 และระดับน้อยที่สุด ร้อยละ 17.5 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจในการเมืองในระดับมากที่สุดมีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 3.0

องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งต่อความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างมีด้วยกัน 2 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับปัจจัยที่มีการส่งผลจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบที่ 1 อิทธิพลจากภายนอก ค่าเฉลี่ย 2.84 และองค์ประกอบที่ 2 ความสนใจส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ย 2.73 โดยทั้งสององค์ประกอบมีการประเมินว่าส่งผลกระทบต่อความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งต่อการขาดความสนใจและการไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างมีด้วยกัน 3 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับปัจจัยที่มีการส่งผลจากมากไปน้อย คือ องค์ประกอบที่ 1 การขาดความรู้ความสนใจ ค่าเฉลี่ย 2.94 และองค์ประกอบที่ 2 ความเฉื่อยชาทางการเมือง ค่าเฉลี่ย 2.13 และองค์ประกอบที่ 3 การขาดปัจจัยสนับสนุน ค่าเฉลี่ย 1.86 โดยทั้งสามองค์ประกอบมีการประเมินว่าส่งผลกระทบต่อความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

การรับรู้ความสามารถทางการเมืองของตนเอง

กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความสามารถทางการเมืองของตนเองในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมองว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เยาวชนไม่สามารถไปกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงอะไรได้มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.00 รองลงมา คือ ตนเองมีความเข้าใจค่อนข้างดีในประเด็นการเมืองสำคัญๆ ของประเทศ ค่าเฉลี่ย 2.90 และเรื่องของการเมืองการปกครองเป็นเรื่องที่วุ่นวายสับสนเสียจนไม่สามารถเข้าใจได้จริงๆ ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง และตัวเองรู้เรื่องราวการเมืองค่อนข้างดีกว่าคนทั่วไป ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.53 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างคิดว่ารัฐบาลกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศโดยรับฟังเสียงและความคิดเห็นจากพลเมืองอย่างตนเองน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.46

ความเชื่อถือในการเมือง

กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือในการเมืองโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.94) โดยมีความเชื่อถือต่อระบอบประชาธิปไตยและรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มี 2 ตัวแปรที่ได้รับการประเมินความเชื่อถือในระดับมาก คือ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีเพราะเน้นการให้สิทธิและเสียงแก่ประชาชนทุกคนมากกว่าระบอบอื่นๆ ค่าเฉลี่ย 3.39 และรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วยบุคคลที่ต้องการการทำงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก ค่าเฉลี่ย 3.50

ส่วนความเชื่อถือต่อรัฐบาลชุดปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ารัฐบาลปัจจุบันมีการกำหนดนโยบายในการบริหารงานที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2.95 รองลงมา คือ รัฐบาลของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีความรู้ ความสามารถในการบริหารประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ค่าเฉลี่ย 2.67 และคุณเชื่อว่ารัฐบาลของ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้บริหารประเทศเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนมากกว่าผลประโยชน์ของพวกเขาฟุ้ง ค่าเฉลี่ย 2.64 ตามลำดับ

ทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มี 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในเครือข่าย และกลุ่มทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.12) ความเชื่อถือและความไว้วางใจ (ค่าเฉลี่ย 2.83) การกระทำและความร่วมมือ (ค่าเฉลี่ย 2.90) และข้อมูลและการสื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 2.43) และมี 2 ด้านที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คือ การรวมกลุ่มและความกลมเกลียวกันของสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.82) และการเสริมสร้างอำนาจและการปฏิบัติการทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 1.90)

สำนักพลเมือง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการประเมินข้อความที่วัดสำนักพลเมืองของตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อความสำนักพลเมืองที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ประชาชนทุกคนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีหน้าที่ที่จะต้องไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย 4.38 รองลงมาคือ ประชาชนควรมีการติดตามข่าวสารทางการเมือง เพื่อติดตามและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ค่าเฉลี่ย 3.94 และการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาล นอกเหนือจากเป็นหน้าที่ของฝ่ายค้านแล้ว ยังเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ค่าเฉลี่ย 3.82 ตามลำดับ ส่วนข้อความที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การแก้ไขปัญหาของประเทศเป็นหน้าที่ของรัฐบาล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) พลเมืองไม่จำเป็นต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง เนื่องจากได้เลือกตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศแล้ว ค่าเฉลี่ย 3.14

ความน่าเชื่อถือต่อสื่ออินเทอร์เน็ต

- ความเชื่อถือต่อเนื้อหาทางการเมืองและประเด็นสาธารณะที่นำเสนอในสื่ออินเทอร์เน็ต

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินความน่าเชื่อถือของเนื้อหาทางการเมืองและประเด็นสาธารณะที่นำเสนอในสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.3 รองลงมาคือ ประเมินว่ามีความน่าเชื่อถือน้อย ร้อยละ 26.1 และมีความน่าเชื่อถือมาก ร้อยละ 16.0 ตามลำดับ

และในระดับความน่าเชื่อถือมากที่สุด มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 1.1

- ความเชื่อถือในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่ออินเทอร์เน็ต

กลุ่มตัวอย่างประเมินความน่าเชื่อถือของสื่ออินเทอร์เน็ตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมองว่าเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่นำเสนอข่าวได้รวดเร็วและเป็นปัจจุบันมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.68 รองลงมาคือ สามารถค้นหาข้อมูลที่มีความถูกต้องได้จากสื่ออินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.37 และสามารถได้ข้อมูลที่มิรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์จากสื่ออินเทอร์เน็ต และในประเด็นที่เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนสองฝ่ายสามารถหาข้อมูลที่นำเสนอเหตุผลและรายละเอียดของทั้งสองฝ่ายได้จากอินเทอร์เน็ต ค่าเฉลี่ย 3.19 เท่ากันตามลำดับ และข้อที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีความน่าเชื่อถือน้อยที่สุด คือ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่ออินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นข้อเท็จจริงที่สอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นำเสนอเนื้อหาเสมอ ค่าเฉลี่ย 2.48

ศักยภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตต่อการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กลุ่มตัวอย่างประเมินคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตโดยรวมว่ามีส่งเสริมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมาก โดยคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าส่งผลต่อการสนับสนุนให้พลเมืองสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ความรวดเร็วในการแพร่กระจายส่งต่อ และรวบรวมข้อมูลที่มีเป็นจำนวนมาก ค่าเฉลี่ย 3.86 รองลงมาคือ การไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา สามารถใช้และสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตได้ตลอด 24 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ย 3.84 และความสามารถในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันเป็นสังคมในอินเทอร์เน็ตได้ ค่าเฉลี่ย 3.82 ตามลำดับ ส่วนคุณลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การลดเส้นแบ่งระหว่างความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัว ค่าเฉลี่ย 3.55

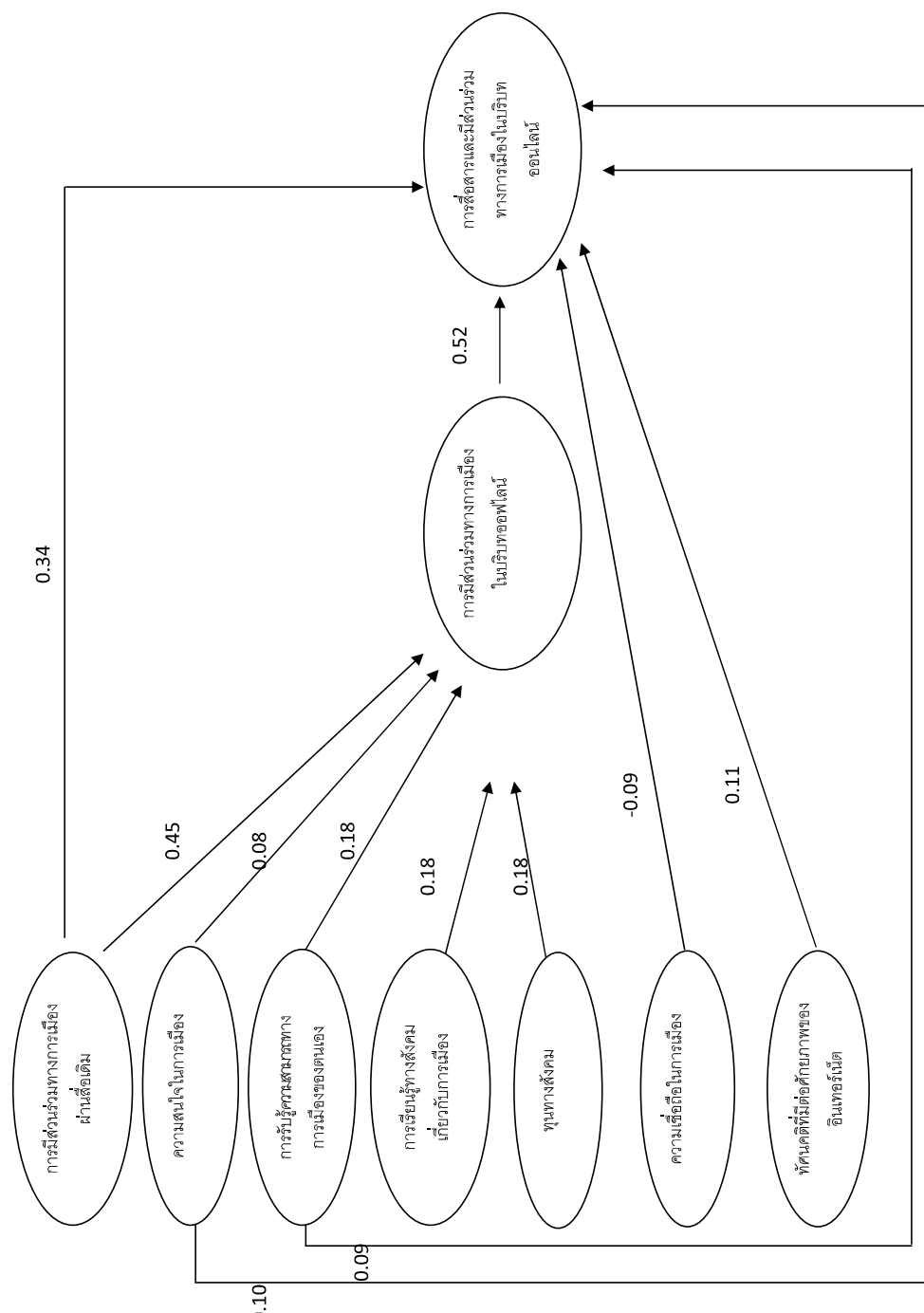
แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารและมี ส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร เพื่อสร้างแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารและมี ส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน พบว่า ปัจจัยที่มี อิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและใน ฐานะพลเมืองในบริบทออนไลน์ ได้แก่ การมีส่วนร่วม ทางการเมืองผ่านสื่อเดิม ($\beta = 0.45$) ความสนใจ ในการเมือง ($\beta = 0.08$) และการรับรู้ความสามารถ ทางการเมืองของตนเอง ($\beta = 0.18$) การเรียนรู้ทาง สังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่านครอบครัวและสถาบัน การศึกษา ($\beta = 0.18$) และทุนทางสังคม ($\beta = 0.18$) โดยที่ปัจจัยการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมืองผ่าน

ครอบครัวและสถาบันการศึกษา และทุนทางสังคม มี ความสัมพันธ์กับการสื่อสารและมีส่วนร่วมในบริบทออนไลน์ ผ่านการมีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์ด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการสื่อสารและมีส่วนร่วม ทางการเมืองในบริบทออนไลน์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมใน บริบทออฟไลน์ ($\beta = 0.52$) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผ่านสื่อเดิม ($\beta = 0.34$) ความสนใจในการเมือง ($\beta = 0.10$) การรับรู้ความสามารถทางการเมืองของตนเอง ($\beta = 0.09$) ความเชื่อถือในการเมือง ($\beta = -0.09$) และทัศนคติที่มี ต่อศักยภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตในการส่งเสริมการสื่อสาร และมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\beta = 0.11$) ดังแสดงใน แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนยังคงพึ่งพาสื่อเดิม คือ โทรศัพท์ ในการเปิดรับและติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด ส่วนอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เยาวชนใช้รองลงมาเป็นอันดับสอง อาจจะเนื่องมาจากความสามารถในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต และกิจกรรมที่เยาวชนทำเมื่อเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อเพื่อติดตามข่าวสารทางการเมืองทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ การศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อในประเทศไทยจำนวนหนึ่งพบว่า เยาวชนที่เป็นนักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้สื่อโทรศัพท์ในการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด (อัญชลี วงษ์บุญงาม และดารณี รัชญศิริ, 2554; พสุ ชัยเวฬุ, 2541; จิตกานต์ ธนาโอฬาร, 2537) เช่นเดียวกับในบริบทตะวันตก ดังเช่นงานของ Levine and Lopez (2004) และ Vroman (2007) ที่พบว่าเยาวชนยังคงใช้สื่อดั้งเดิมเพื่อเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง และการสำรวจความเห็นของ The Public Connection Survey ในปี ค.ศ. 2005 (Livingstone และคณะ, 2007: 28) แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่มีนิสัยการบริโภคข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตที่จำกัด การสำรวจนี้ยังอธิบายเพิ่มเติมว่าอินเทอร์เน็ตไม่อาจแทนที่วัฒนธรรมของการรับชมโทรทัศน์และการอ่านหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้เกิดความรู้สึกของผู้คนในการเชื่อมต่อกับสาธารณะ ส่วนช่องทางในสื่ออินเทอร์เน็ตที่เยาวชนใช้ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากที่สุด คือ เว็บไซต์วิดีโอแชร์िंग ยูทูป (www.youtube.com) สอดคล้องกับรายงานของเครือข่ายพลเมืองเน็ต (Thai Netizen Network, 2011) ที่ว่าในเดือนเมษายนและพฤษภาคม พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤติทางการเมืองมีคลิปวิดีโอจำนวนมากถูกโพสต์ขึ้นนำเสนอในเว็บไซต์ยูทูปโดยผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จริง เนื่องจากในเวลานั้นรัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและควบคุมการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีทั้งหมด ทำให้ประชาชนต้องแสวงหาข้อมูลจากสื่ออื่นๆ ซึ่งผลการวิจัยก็สอดคล้องกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมืองในบริบท

ออนไลน์ที่เยาวชนส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบตั้งรับ (passive) โดยการรับชมภาพ และคลิปวิดีโอหรือฟังคลิปเสียงการปราศรัยหรือการแถลงของกลุ่มผู้ประท้วงทางการเมืองผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคืออ่านกระทู้หรือข่าวสารในประเด็นทางการเมืองบนอินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้ตั้งหรือตอบกระทู้ และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ต่างๆ โทรศัพท์/วิทยุออนไลน์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ และยูทูป จะเห็นได้ว่าการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตแบบตั้งรับดังกล่าวเป็นรูปแบบเดียวกับการบริโภคสื่อดั้งเดิมคือ โทรศัพท์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ จึงอาจกล่าวได้ว่า เยาวชนยังยึดติดกับการเป็นผู้รับสารเพียงด้านเดียวจากสื่อเดิม แม้อินเทอร์เน็ตจะเพิ่มศักยภาพในการปฏิสัมพันธ์และการเพิ่มอำนาจให้กับผู้ชมมากขึ้น แต่เยาวชนก็ยังไม่ได้เรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มบทบาทพลเมืองของตนเองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมืองในบริบทออนไลน์ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมืองในบริบทออนไลน์ คือ การมีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อเดิม ความสนใจในการเมือง และการรับรู้ความสามารถทางการเมืองของตนเอง ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สนับสนุนทฤษฎีเสริมแรง (reinforcement) ของ Norris (2000) ที่กล่าวว่าการใช้อินเทอร์เน็ตไม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก หากแต่ทำให้รูปแบบของความไม่เท่าเทียมทางสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีอยู่แล้วแต่เดิมมีความแข็งแกร่งมากขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น สื่อใหม่ยังอาจขยายช่องว่างของการมีส่วนร่วมระหว่างคนที่มียกกับคนที่ไม่มีอีกด้วย กล่าวคือ อินเทอร์เน็ตไม่ได้เปลี่ยนพฤติกรรมทางการเมืองของผู้คนเพียงแต่ช่วยให้พวกเขาทำกิจกรรมดั้งเดิมในแนวทาง/รูปแบบใหม่ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ตอาจทำให้ความไม่เท่าเทียมในสังคมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออฟไลน์มีสภาพที่แย่ลง โดยทำให้คนที่มีการศึกษาน้อยและมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

ต่ำกว่ากลายเป็นกลุ่มชายขอบ และเพิ่มการมีส่วนร่วมออนไลน์ให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์อยู่แล้ว (Gennaro and Dutton, 2006: 313-2) ในทำนองเดียวกัน Wellman และคณะ (2001) พบว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์อยู่แล้วจะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเพิ่มและขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมของตนเอง (2001: 450) และ Vromen (ibid) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนและความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของพวกเขา ผลศึกษาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วม ซึ่งดูเหมือนอินเทอร์เน็ตจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เสริมแรง (reinforcement) การสร้างแรงจูงใจให้มีส่วนร่วมและปฏิบัติการทางการเมืองสำหรับผู้ที่มีความสนใจและมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เป็นทุนเดิม มากกว่าการขับเคลื่อน (mobilization) ของผู้ปฏิบัติการทางการเมืองเมืองรายใหม่ (2007: 97-113) กล่าวคืออินเทอร์เน็ตเป็นเพียงสิ่งที่ช่วยสนับสนุนและเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ที่สนใจและมีส่วนร่วมอยู่แต่เดิม ดังผลการศึกษาของ วราวุธ แสงอร่าม (2553) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากอินเทอร์เน็ต พบว่า อินเทอร์เน็ตเป็นเพียงแค่เครื่องมือและช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แต่ไม่ได้เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผลการวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทางการเมืองซึ่งเป็นผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่แล้ว ผลแสดงให้เห็นว่า อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการสื่อสารทางการเมืองและถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ขณะเดียวกันปัจจัยด้านความเชื่อถือในการเมืองเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ปรากฏอิทธิพลเชิงลบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ ปัจจัยความเชื่อถือในการเมืองประกอบด้วยความเชื่อถือในระบบประชาธิปไตย และความเชื่อถือในการบริหารงานของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (รัฐบาลที่บริหารงานโดย นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) หากพิจารณาผลการวิจัยที่ได้ประกอบกับบริบททางการเมืองไทยช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ที่สังคมไทย

ตกอยู่ในภาวะความแตกแยกทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองหลักสองฝ่าย (กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ) อย่างรุนแรง จนนำไปสู่การแบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย เกิดการปะทะกัน โดยการใช้ความรุนแรง และรัฐบาลมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อีกทั้งเข้าควบคุมการนำเสนอเนื้อหาในโทรทัศน์ช่องฟรีทีวี เหตุการณ์เหล่านี้ อาจเป็นผลให้ประชาชนเกิดความเครียด รู้สึกถึงความไม่มั่นคงและปลอดภัยในทางการเมืองประชาชนจึงต้องการที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารในปริมาณมาก เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวในสังคมให้มีความรู้ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ และนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในทางการเมือง เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการลงประชามติเห็นชอบรัฐธรรมนูญ เมื่อสื่อโทรทัศน์ที่เป็นสื่อหลักไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารได้อย่างเต็มที่ สื่อทางเลือกอย่างสื่ออินเทอร์เน็ตจึงเป็นสื่อที่ประชาชนรวมทั้งเยาวชนเลือกใช้เพื่อการเปิดรับข่าวสารและสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ในขณะเดียวกันการวิจัยยังพบผลในเชิงสนับสนุนกันว่าเยาวชนมีการประเมินว่าสื่ออินเทอร์เน็ตมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมาก และปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์อีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมั่นในศักยภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้สื่ออื่นของเยาวชนในการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากเยาวชนคาดหวังว่าสื่ออื่นจะตอบสนองความต้องการในการแสดงพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของตนได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออฟไลน์และออนไลน์ว่าเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยปัจจัยการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับการเมือง และทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ผ่านการมีส่วนร่วมในบริบทออฟไลน์ อาจกล่าวได้ว่า ทักษะคิดและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลถูกหล่อหลอมมาจากสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น

เป็นสื่อ สถาบันการศึกษา และสถาบันครอบครัว รวมถึงเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชนและบุคคลแวดล้อม ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ บุญนิพัทธ์ (2539) ที่พบว่าพฤติกรรม的开รับสื่อจากคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งและการจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งต่อไปของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทำนองเดียวกับการศึกษาของ พัฒนาวดี ชูโต (2524) ที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา คือ การสื่อสารทางการเมืองกับเพื่อนและครูอาจารย์ ดังนั้นจึงถือว่าสถาบันการศึกษา ครอบครัว และเพื่อน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ พฤติกรรมทางการเมือง และนำไปสู่แนวโน้มการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนทั้งในบริบทออฟไลน์และออนไลน์ในอนาคตได้

ในท้ายที่สุดจากงานวิจัยนี้ หากจะสรุปว่าผลการศึกษาสนับสนุนแนวคิดของพลเมืองที่ไม่เอื้อหรือ/เพิกเฉยทางการเมือง (disaffected) หรือแนวคิดของการเคลื่อนย้ายที่ทางวัฒนธรรมการเมือง (cultural displacement) สามารถกล่าวได้ว่า ผลการศึกษาสนับสนุนและสะท้อนความเป็นพลเมืองที่ไม่เอื้อหรือ/เพิกเฉยทางการเมือง เพราะหากพิจารณาจากผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า การสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออฟไลน์ของเยาวชนมีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนเยาวชนที่ศึกษาทั้งหมด ยกเว้นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการชักชวนรณรงค์ให้ผู้อื่นไปเลือกตั้งแล้ว เหตุผลหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของเยาวชนเนื่องด้วยในปัจจุบันภาครัฐกำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนผูกกับสิทธิทางการเมืองอื่นๆ หากผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กำหนดจะต้องเสียสิทธิทางการเมืองอื่นตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ดี จำนวนที่น้อยของเยาวชนที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะเนื่องมาจากกิจกรรมทางการเมืองนั้นไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เยาวชนสามารถเข้าร่วมหรือเป็นกิจกรรมที่มีโอกาสเกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก เช่น การลงชื่อสนับสนุนในการรณรงค์หรือการเคลื่อนไหว

ทางการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมในประชาพิจารณ์ หรือการเสนอความคิดและอยู่ในกระบวนการของการร่างกฎหมายต่างๆ แต่ในทางตรงกันข้าม กิจกรรมทางสังคมเป็นกิจกรรมที่เยาวชนอาจมีโอกาสร่วมได้ง่ายและบ่อยครั้งกว่า ดังนั้น เยาวชนจึงมีส่วนร่วมในการกิจกรรมทางสังคมมากกว่าโดยเฉพาะกิจกรรมการกุศลช่วยเหลือผู้ประสบภัย และงานอาสาสมัครในชุมชนและสถาบันการศึกษา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเหตุผลส่วนหนึ่งเป็นเพราะแนวโน้มของวัฒนธรรมไทยที่ชอบช่วยเหลือทำบุญและอุปถัมภ์ผู้อื่น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์แล้วจะพบว่ากิจกรรมที่มีสัดส่วนของเยาวชนเข้าร่วมเกินครึ่งของจำนวนที่ศึกษาทั้งหมด เป็นกิจกรรมของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบตั้งรับและไม่มีปฏิสัมพันธ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2554) ที่พบว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวนมากมองว่าตัวเองเป็นพลเมืองดี แต่ค่อนข้างถอยห่างจากการเมือง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ชญานิชฐ์ พูลย์รัตน์ (2554) ที่พบว่า นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่าตนเองมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เพราะเริ่มชินและเบื่อหน่าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรในภาพกว้าง ยังขาดรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติและแรงจูงใจทางการเมืองของเยาวชนรวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องในครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเยาวชนทั้งผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองและในฐานะพลเมืองอย่างแข็งขัน (active citizen) และผู้ที่ไม่กระตือรือร้นทางการเมืองและความเป็นพลเมือง (disaffected citizen) เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่จะช่วยให้ภาพรวมของงานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทออนไลน์ของเยาวชนในลักษณะ

ปัจเจกบุคคลจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามซึ่งเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการมีสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบตัดข้ามช่วงเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ควรจะมีการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนบนสื่อออนไลน์ โดยการเฝ้าสังเกตการณ์การสื่อสารทางการเมืองที่

ผสมผสานในวิถีชีวิตประจำวันของเยาวชนว่าเป็นไปในลักษณะใด ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพในบริบทของการปรับเอาสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในการสื่อสารและมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตประจำวันของเยาวชนได้ชัดเจนมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชญาธิษฐ์ พูลยรัตน์. (2554). เยาวชนกับวิกฤติการเมืองไทย. **รัฐศาสตร์สาร ฉบับพิเศษ เมืองไทยสองเสียง?: สภาพปัญหา แนวโน้ม และทางออกวิกฤติการเมืองไทย** (2554), 129-154.
- จิตกานต์ ธนาโอฬาร. (2537). การสื่อสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตและนักศึกษามหาวิทยาลัย: ศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดารณี ธัญญศิริ. (2554). การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- พรทิพย์ บุญนิพัทธ์. (2539). พฤติกรรม การเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 17 พ.ย. 2539 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลุ ชัยเวฬุ. (2541). การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการเปิดรับชมข่าวสารการเมืองทางโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒน์ชาติ ชูโต. (2524). พฤติกรรมการสื่อสารกับสังคมประจักษ์ทางการเมืองศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษาวิชาการสื่อสาร. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2554). ทักษะคิดต่อการวิกฤติการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในช่วงเมษายน 2552 ของนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการวิจัยความรุนแรงสาธารณะ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารุณ แสงอร่าม. (2552). อินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี วงษ์บุญงาม และดารณี ธัญญศิริ. (2554). การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ภาษาอังกฤษ

- Bakardjieva, M. (2009). Subactivism: lifeworld and politics in the age of the internet. **The Information Society**, 25:2, 91-104.
- Bennett, W.L. (2007). Civic learning in changing democracies: challenges for citizenship and civic education. In Dahlgren, P. (ed.). **Young citizen and new media: learning for democratic participation**. New York: Routledge.
- Calenda, D. and Mosco, L. (2007). Youth online: researching the political use of the internet in the Italian context. In Loader, B.D. (ed.) **Young citizens in the digital age: political engagement, young people, and new media**. New York: Routledge.
- Carpini, M. (2000). Gen.com: youth, civic engagement, and the new information environment, political participation. **Political Communication**, 17:4, 341-349.
- Cottle, S. (2011). Media and the Arab uprisings of 2011: research notes. **Journalism**, 12(5), 647-659.
- Gennaro, C. and Dutton, W. (2006). The internet and the public: online and offline political participation in the United Kingdom. **Parliament Affairs**, 59(2), 299-313.
- Howard, P.N. and Hussain, M.M. (2011). The role of digital media. **Journal of Democracy**, 22(3), 35-48.
- Levine, P. and Lopez, M.H. (2004). **Young people and political campaigning on the internet**. **CIRCLE: The Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement**.
- Lin, W., et al. (2010). Becoming citizens: youths' civic uses of new media in five digital cities in East Asia. **Journal of Adolescent Research**, p.839-857.
- Livingstone, S. et al. (2007). Youthful steps towards civic participation: does the internet help? In Loader, B.D. (ed.) **Young citizens in the digital age: political engagement, young people, and new media**. New York: Routledge.
- Loader, B. (2007). **Young citizens in the digital engage: political engagement, young people and new media**. London, New York: Routledge.
- Mesch, G.S. and Coleman, S. (2005). New media and new voters: young people, the internet and the 2005 UK election campaign. In Loader, B.D. (ed.) **Young citizens in the digital age: political engagement, young people, and new media**. New York: Routledge.
- Norris, P. (2000). **A Virtuous Circle? Political communications in post-industrial democracies**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Olsson, T. and Dahlgren, P. (2010). **Young people, ICTs and democracy: theories, policies, identities, and websites**. Nordicom, Sweden.

- Palfrey, J. and Gasser, U. (2008). **Born digital: understanding the first generation of digital natives.** New York: Basic Book.
- Thai Netizen Network (2011). **2011-Internet rights and democratization.** Available at <http://www.giswatch.org/en/country-report/freedom-association/thailand>
- Vromen, A. (2007). Australian young people's participatory practices and internet use. In Loader, B.D. (ed.) **Young citizens in the digital age: political engagement, young people, and new media.** New York: Routledge.
- Wellman et al. (2001) Does the internet increase, decrease, or supplement social capital?: social networks, participation, and community commitment. **American Behavioral Scientist** 2001 45, 436-455.